

STANOWISKO UNHCR W SPRAWIE ODSYŁANIA DO AFGANISTANU

Sierpień 2021

Wstęp

1. W następstwie wycofania wojsk międzynarodowych z Afganistanu na dużych obszarach kraju nastąpiło nagłe pogorszenie sytuacji w zakresie bezpieczeństwa i praw człowieka.¹ Talibowie przejmują kontrolę nad szybko rosnącą liczbą dystryktów – w sierpniu 2021 r. doszło do przyspieszenia pochodu ich wojsk i na przestrzeni dziesięciu dni zdobyły one już 26 spośród 34 stolic prowincji Afganistanu, na koniec przejmując kontrolę nad pałacem prezydenckim w Kabulu.² Gwałtowny wzrost przemocy ma poważny wpływ na ludność cywilną, w tym również kobiety i dzieci.³ UNHCR niepokoi ryzyko łamania praw człowieka wobec ludności cywilnej, w tym również kobiet i dziewcząt oraz Afgańczyków uznawanych przez talibów za mających obecnie lub w przeszłości związki z rządem afgańskim, z międzynarodowymi siłami zbrojnymi w Afganistanie lub z organizacjami międzynarodowymi działającymi na terenie kraju.⁴

¹ CNN, *Intelligence Assessments Warn Afghan Capital Could Be Cut Off and Collapse in Coming Months*, 12 August 2021, <https://edition.cnn.com/2021/08/11/politics/afghanistan-intelligence-assessments-kabul-taliban/index.html>; New York Times, *Could the Taliban Take Over Afghanistan? Here's What We Know.*, 11 August 2021, www.nytimes.com/2021/08/11/world/asia/taliban-afghanistan-troops-explainer.html; UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator Martin Griffiths Statement on Afghanistan*, 9 August 2021, <https://reliefweb.int/report/afghanistan/under-secretary-general-humanitarian-affairs-and-emergency-relief-coordinator>.

² AP, *Taliban Sweep into Afghan Capital after Government Collapses*, 16 August 2021, <https://apnews.com/article/afghanistan-taliban-kabul-bagram-e1ed33fe0c665ee67ba132c51b8e32a5>; Aljazeera, *Taliban Says Afghanistan War Over as President Flees: Live*, 16 August 2021, www.aljazeera.com/news/2021/8/16/taliban-says-afghanistan-war-over-as-president-diplomats-leave; Aljazeera, *Afghanistan: Mapping the Advance of the Taliban*, 15 August 2021, www.aljazeera.com/news/2021/8/15/afghanistan-mapping-the-advance-of-the-taliban-interactive; CNN, *Taliban Takes Control of Kabul's Presidential Palace*, 15 August 2021, <https://edition.cnn.com/world/live-news/afghanistan-taliban-us-troops-intl-08-15-21/index.html>; Aljazeera, *Afghanistan: Mapping the Advance of the Taliban*, 15 August 2021, www.aljazeera.com/news/2021/8/15/afghanistan-mapping-the-advance-of-the-taliban-interactive; Reuters, *Timeline: The Taliban's Rapid Advance across Afghanistan*, 16 August 2021, www.reuters.com/world/timeline-talibans-rapid-advance-across-afghanistan-2021-08-15/.

³ UNHCR, *UNHCR Warns Afghanistan's Conflict Taking the Heaviest Toll on Displaced Women and Children*, 13 August 2021, www.unhcr.org/news/briefing/2021/8/611617c55/unhcr-warns-afghanistans-conflict-taking-heaviest-toll-displaced-women.html; BBC, *Afghanistan War: At Least 27 Children Killed in Three Days, UN Says*, 10 August 2021, www.bbc.com/news/world-asia-58142983; UNICEF, *At Least 27 Children Killed and 136 Injured in Past 72 Hours as Violence Escalates in Afghanistan*, 9 August 2021, www.unicef.org/press-releases/least-27-children-killed-and-136-injured-past-72-hours-violence-escalates. Between 1 January and 30 June 2021, UNAMA documented 5,183 civilian casualties (1,659 killed and 3,524 injured), representing an increase of 47 per cent compared with the first half of 2020. UNAMA reported a steep increase in the number of civilian casualties toward to end of this period: between 1 May and 30 June 2021, UNAMA recorded 2,392 civilian casualties, nearly as many as were documented in the entire four preceding months. UNAMA, *Afghanistan Protection of Civilians in Armed Conflict - Midyear Update: 1 January to 30 June 2021, July 2021*, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_poc_midyear_report_2021_26_july.pdf.

⁴ See for example, Sky News, *Afghanistan: 'They Are in Grave Danger' - Fears for Influential Women Who 'Spearheaded Change' in Country*, 16 August 2021, <https://news.sky.com/story/afghanistan-they-are-in-grave-danger-fears-for-influential-women-who-spearheaded-change-in-country-12382778>; NBC, *Afghan Women Fear 'Dark' Future, Loss of Rights as Taliban Gain Ground*, 15 August 2021, www.nbcnews.com/news/world/afghan-women-fear-dark-future-loss-rights-taliban-gains-ground-n1276636; National Geographic, *As the Taliban Return, Afghanistan's Past Threatens its Future*, 15 August 2021, www.nationalgeographic.com/history/article/as-the-taliban-rise-again-afghanistans-past-threatens-its-present; ABC, *Taliban Fighters Executing Surrendering Troops, Which Could Amount to War Crimes, U.S. Officials Say*, 12 August 2021, <https://abcnews.go.com/Politics/us-warning-taliban-fighters-committing-atrocities-amount-war/story?id=79424000>; Wall Street

2. Szacuje się, że od początku 2021 r. ponad 550 000 Afgańczyków zostało wewnątrznie przesiedlonych (IDP) z czego 126 000 w okresie od lipca 2021 do 9 sierpnia 2021.⁵ Nie ma precyzyjnych danych na temat liczby Afgańczyków, którzy uciekli z kraju ze względu na działania wojenne i naruszenia praw człowieka, ale różne źródła podają, że w ostatnich tygodniach granice międzynarodowe przekroczyły dziesiątki tysięcy Afgańczyków.⁶

Dostęp do terytorium i ochrona międzynarodowa

3. Z uwagi na nadal płynną i niepewną sytuację w Afganistanie UNHCR apeluje do wszystkich państw o wpuszczanie na swoje terytoria ludności cywilnej uciekającej z Afganistanu oraz o zapewnienie w każdym przypadku poszanowania zasady *non-refoulement* (zakazu wydalania). UNHCR zwraca uwagę na konieczność zadbania o przestrzeganie prawa do ubiegania się o ochronę międzynarodową, utrzymanie otwartych granic oraz o to, aby osoby potrzebujące ochrony międzynarodowej nie były przenoszone na obszary wewnątrz swojego kraju pochodzenia, które mogą być niebezpieczne. W tym kontekście ważne jest, aby pamiętać, że państwa mają zobowiązanie, w tym również na mocy prawa międzynarodowego, do utrzymywania możliwości przekraczania granic przez ludność cywilną uciekającą przed konfliktem oraz do niezawracania uchodźców siłą. Zasada *non-refoulement* obejmuje również zakaz zawracania na granicy.
4. Wszelkie wpływające od obywateli Afganistanu i osób posiadających tam uprzednio miejsce zwykłego pobytu wnioski o ochronę międzynarodową powinny być rozpatrywane w ramach uczciwych i sprawnych procedur zgodnych z międzynarodowym i krajowym prawem uchodźczym. UNHCR obawia się, że niedawne wydarzenia w Afganistanie spowodują zwiększenie zapotrzebowania na ochronę międzynarodową osób uciekających z Afganistanu jako uchodźcy na mocy Konwencji z 1951 r. lub krajowych regulacji prawnych bądź jako osoby korzystające z innych form ochrony międzynarodowej.⁷

Journal, *Afghans Tell of Executions, Forced 'Marriages' in Taliban-Held Areas*, 12 August 2021, www.wsj.com/articles/afghans-tell-of-executions-forced-marriages-in-taliban-held-areas-11628780820; USA Today, *'No Possible Life' Under Taliban Rule: Afghan Women Fear Murder, Oppression after US Withdrawal*, 5 August 2021, <https://eu.usatoday.com/in-depth/news/world/2021/08/05/afghanistan-withdrawal-taliban-takeover-leaves-women-constant-risk/7426022002/>; Human Rights Watch (HRW), *Afghanistan: Advancing Taliban Execute Detainees*, 3 August 2021, www.hrw.org/news/2021/08/03/afghanistan-advancing-taliban-execute-detainees; HRW, *Afghanistan: Threats of Taliban Atrocities in Kandahar*, 23 July 2021, www.hrw.org/news/2021/07/23/afghanistan-threats-taliban-atrocities-kandahar; ABC News, *Afghanistan's Embassy Says Videos Show Afghan Civilians Being Tortured, Murdered by Taliban*, 16 July 2021, www.abc.net.au/news/2021-07-16/taliban-militants-afghanistan-civilian-torture/100300730; Wall Street Journal, *A Generation of Afghan Professionals Flees Ahead of Taliban Advance*, 7 July 2021, www.wsj.com/articles/a-generation-of-afghan-youth-afghanistan-american-troops-pullout-taliban-biden-11625667435.

⁵ OCHA, *Afghanistan: Conflict Induced Displacements*, accessed 16 August 2021, www.humanitarianresponse.info/en/operations/afghanistan/idps. See also, UNHCR, *Afghan Refugees Reach Iran as Violence Escalates*, 9 August 2021, www.unhcr.org/news/press/2021/8/611141ec4/afghan-refugees-reach-iran-violence-escalates.

⁶ The Independent, *Iran Sets Up Refugee Camps along Border as Afghans Flee Taliban Rule*, 16 August 2021, www.independent.co.uk/asia/south-asia/iran-afghanistan-refugee-camps-taliban-b1902953.html; Sky News, *Afghanistan: Chaos as Crowds Descend on Pakistan Border after Fleeing Taliban*, 13 August 2021, <https://news.sky.com/video/afghanistan-chaos-as-crowds-descend-on-pakistan-border-after-fleeing-taliban-12380717>; New York Times, *As Fears Grip Afghanistan, Hundreds of Thousands Flee*, 31 July 2021 (updated 9 August 2021, www.nytimes.com/2021/07/31/world/asia/afghanistan-migration-taliban.html); Gandhara, *'We Don't Have A Choice': Thousands Of Afghans Fleeing Abroad Daily As Taliban Violence Soars*, 26 July 2021, <https://gandhara.ferl.org/a/afghan-refugees-taliban-violence/31378092.html>. "The irregular entry of Afghans into Iran is currently estimated by the Government of Iran at approximately 5,000 per day, or up to three times the previously estimated daily average of 1,400-2,500." UNHCR, *Afghanistan Situation: Emergency Preparedness and Response in Iran*, 20 July 2021, <https://bit.ly/3IWZaG0>.

⁷ Applicable frameworks include that of the 1951 Refugee Convention and its 1967 Protocol; the EU Qualification Directive [European Union, *Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council on Standards for the Qualification of Third-Country Nationals or Stateless Persons as Beneficiaries of International Protection, for a Uniform Status for Refugees or for Persons Eligible for Subsidiary Protection, and for the Content of the Protection Granted (recast)* ("Qualification Directive"), 13 December 2011, www.refworld.org/docid/4f06fa5e2.html]; or other applicable regional frameworks, including the 1969 OAU

Convention and the Cartagena Declaration [*Cartagena Declaration on Refugees, Colloquium on the International Protection of Refugees in Central America, Mexico and Panama*, 22 November 1984, www.refworld.org/docid/3ae6b36ec.html].

To samo tyczy się osób, które już przebywały w krajach azylu przed niedawną eskalacją przemocy w Afganistanie. W świetle niestabilnej sytuacji w Afganistanie UNHCR z zadowoleniem przyjmuje działania podejmowane przez niektóre kraje azylu na rzecz zawieszenia decyzji o potrzebach w zakresie ochrony międzynarodowej obywateli Afganistanu i osób posiadających tam uprzednio miejsce zwykłego pobytu do czasu ustabilizowania się sytuacji w kraju oraz uzyskania wiarygodnych informacji na temat sytuacji bezpieczeństwa i praw człowieka pozwalających na ocenę potrzeb poszczególnych wnioskodawców w zakresie ochrony międzynarodowej. Z uwagi na niestabilność sytuacji w Afganistanie UNHCR nie uważa za stosowne odmawiania ochrony międzynarodowej Afgańczykom oraz osobom posiadającym uprzednio w Afganistanie miejsce zwykłego pobytu na podstawie alternatywy ucieczki wewnętrznej lub relokacji.

5. W przypadku osób, którym odmówiono ochrony w dacie przed aktualnymi wydarzeniami, bieżącą sytuację w Afganistanie, w przypadku złożenia nowego wniosku o ochronę międzynarodową, można potraktować jako zmianę okoliczności.
6. Być może są osoby powiązane z działaniami, które stanowią podstawę do zastosowania klauzul wykluczających z art. 1F Konwencji z 1951 r.⁸ W przypadkach takich niezbędne będzie staranne zbadanie wszelkich kwestii dotyczących indywidualnej odpowiedzialności za przestępstwa, które mogą wiązać się z wykluczeniem spod międzynarodowej ochrony uchodźców. Ponadto – w celu utrzymania cywilnego charakteru ochrony międzynarodowej – państwa będą musiały starannie ocenić sytuację przyjeżdżających osób, aby rozpoznać członków grup zbrojnych i oddzielić ich od ludności cywilnej.⁹

Zalecenie nieodsyłania uchodźców

7. Z uwagi na niestabilność sytuacji w Afganistanie i możliwość utrzymywania się stanu niepewności przez nieokreślony czas oraz pogłębiający się kryzys humanitarny w kraju,¹⁰ UNHCR wzywa państwa do zawieszenia odsyłania siłą obywateli Afganistanu i osób posiadających tam uprzednio miejsce ostatniego pobytu, również tych, których wnioski o ochronę międzynarodową został już odrzucony. Moratorium na odsyłanie siłą do Afganistanu powinno obowiązywać do chwili ustabilizowania się sytuacji w kraju, w oczekiwaniu na ocenę, kiedy zmieniona sytuacja w kraju umożliwi bezpieczny i nienaruszający godności powrót. Zakaz odsyłania siłą stanowi standard minimum i powinien nadal obowiązywać do czasu znacznej poprawy sytuacji w zakresie bezpieczeństwa, rządów prawa i praw człowieka w Afganistanie, umożliwiającej bezpieczny i nienaruszający godności powrót osób uznanych za niepotrzebujące ochrony międzynarodowej.
8. Zgodnie z podjętym podczas Globalnego Forum na rzecz Uchodźców zobowiązaniem państw członkowskich ONZ do sprawiedliwego podziału odpowiedzialności za międzynarodową ochronę uchodźców, UNHCR uważa ponadto, że niestosowne byłoby odsyłanie siłą obywateli Afganistanu i osób posiadających tam uprzednio miejsce zwykłego pobytu do krajów w regionie z uwagi na to, iż kraje takie jak Iran i Pakistan od dziesięcioleci wspierały i goszczą znaczną większość łącznej światowej liczby uchodźców afgańskich.¹¹
9. UNHCR nadal będzie monitorować sytuację w Afganistanie w celu przeprowadzenia oceny potrzeb w zakresie ochrony międzynarodowej wynikających z obecnej sytuacji.

UNHCR
Sierpień 2021

⁸ UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 5: Application of the Exclusion Clauses: Article 1F of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees*, 4 September 2003, CR/GIP/03/05, www.unhcr.org/refworld/docid/3f5857684.html.

⁹ See UNHCR, *Operational Guidelines on Maintaining the Civilian and Humanitarian Character of Asylum*, September 2006 www.refworld.org/docid/452b9bca2.html.

¹⁰ UNHCR, UNHCR Warns of Imminent Humanitarian Crisis in Afghanistan, 13 July 2021, www.unhcr.org/news/briefing/2021/7/60ed3ba34/unhcr-warns-imminent-humanitarian-crisis-afghanistan.html.

¹¹ By the end of 2020, there were 2,215,445 registered Afghan refugees in Iran and Pakistan. UNHCR, *Data Portal: Afghanistan Situation*, <https://data.unhcr.org/en/situations/afghanistan> (accessed 12 August 2021).